BIJLAGEN,
BEHOORENDE BIJ HET ARTIKEL
„Het verblijf van commissaris Van den Broek op Bali
van 18 December 1817 tot 24 Juni 1818.”

DOOR

P. H. VAN DER KEMP.

Bijl. 1 noot *b* bl. 359. Het ontwerp-contract van den vorst van Badong luidde aldus:

Contract tusschen den Goestie Gedee Ngoera Pamatjoetan, het oppergezag voerende over het vorstendom Bali Badong en Hunne Excellentiën (*volgen de namen en titels van Elout en Van der Capellen*).

ART. 1. In den naam en in tegenwoordigheid van den Almachtigen God, die Hemel en Aarde regeert, beloven de Hooge contractanten elkander eene wederzijdsche oprechte en onverbreekelijke vriendschap, en om elkander wederzijds met al hun vermogen te zullen bijstaan.

ART. 2. Verzekeren de wederzijdsche Hooge contractanten elkander in geene opzichten, hoe ook genaamd, te zullen benadeelen, of hun grondgebied eenige schade te zullen toebrengen, maar alles aan te wenden, om het heil en den voorspoed van beide landen en natiën te bevorderen.

ART. 3. Wanneer een van beide partijen iets van de andere mocht noodig hebben, nemen zij wederkeerig aan, elkander, indien het in hun vermogen is, daarmede te zullen bijstaan, zonder van beide kanten eenigen dwang daartoe te zullen mogen bezigen ten einde de wederzijdsche oprechte vriendschap daardoor niet te verbreken.

ART. 4. Beloven partijen elkander wederzijds desnoods met troepen, ammunitie en andere behoeften te zullen bijstaan, zoodra dat door een der partijen van de andere schriftelijk wordt verzocht.

ART. 5. Neemt de eerste contractant aan, zich in geene verbintenis met eenige andere Europeesche natie in te laten, behalve met de Nederlandsche en geene vriendschap te onder-

houden of aan te gaan met diegenen, welke met het Koninkrijk der Nederlanden in vijandschap zijn, zooals de tweede contractant wederkeerig aanneemt, geene vriendschap aan te gaan met eenige der Balische vorsten, welke met den eersten contractant in vijandschap leven.

ART. 6. De wederzijdsche contractanten beloven elkander over en weder dit contract van oprechte vriendschap te zullen gestand doen ten allen tijde, zoolang de Zon en de Maan aan het firmament staan, ten einde op de nakomelingschap tot in de laatste geslachten te kunnen overgaan.

Bijl. 2 noot a bl. 377. Van den Broek's smeekbede aan den vorst van Badong om hem toch te helpen, luidde aldus:

De oprechte vriendschap, welke er tusschen Broeder en mij bestaat, doet mij hopen, dat Broeder mijne openhartigheid zal gelieven te verschoonen, wanneer ik hem te kennen geef, hoe ellendig ik alhier moet sukkelen, daar het nu reeds drie dagen geleden is, dat Broeder bij deszelfs vertrek van hier naar Badong bevel heeft gegeven om mij van acht pedaties te voorzien, alzoo Broeder verlangde dat ik den volgenden morgen vroeg naar Badong zoude komen ten einde den vorst van Gianjar Dewa Mangis te ontmoeten en vóór deszelfs komst aldaar aanwezig te zijn. Ik heb dien geheelen dag klaar gestaan en gewacht, doch er kwamen geene pedaties. Den volgenden dag kwamen er insgelijks geen en had den geheelen dag niets te eten dan droge rijst, wijl ik mijn kok met zijne gereedschappen reeds vooruit gezonden had naar Badong; en tot dusver heb ik slechts twee pedaties, die niet voldoende zijn om alle mijne goederen te laden; van welke ik echter niets alhier durf achterlaten, uit vrees dat het mocht gestolen worden en ik geen volk genoeg heb om er eene genoegzame macht bij te laten, terwijl het daarenboven grootendeels goederen zijn, welke ik tot mijn dagelijksch gebruik noodig heb. En het is dus uit dien hoofde, dat ik Broeder instantelijk verzoek mij toch te willen behulpzaam zijn, wijl ik mij tot niemand anders alhier kan wenden.

Het is mogelijk, dat ik mij in mijne gissing bedrieg, en ik verzoek ook Broeder dus mij openhartig te willen antwoorden. Ik vermeen sedert eenigen tijd eene verandering bespeurd te hebben in 't gedrag van Broeder, zoowel als van de andere vorstelijke personen te Badong ten mijnen opzichte. Mogelijk baart het lange uitblijven van tijding van de Hooge Regeering te Batavia Broeder eenige ongerustheid? Ik zelve moet betuigen daarover verwonderd te zijn en veronderstel dat er mogelijk

brieven voor mij op zee zijn verloren geraakt; dit kan ik niet weten, doch dit weet ik zeker, dat de Hooge Regeering te Batavia, niet anders dan vriendschappelijke gevoelens ten opzichte van Broeder koestert, zooals Broeder genoegzaam zal blijken bij de terugkomst der zendelingen, uit wier mond Broeder alsdan zelve zal kunnen vernemen, hoe oprecht en welgezend vermelde Hooge Regeering omtrent Broeder denkt en handelt. Meer kan ik Broeder niet zeggen. Ik gevoel niet, dat ik gedurende mijn aanwezen alhier van mijn kant eenige reden tot misnoegen kan hebben gegeven, of dat ik niet in alle opzichten openhartig en met oprechtheid ben te werk gegaan. Mocht het echter wezen, dat zulks buiten mijn weten het geval ware geweest, dan verzoek ik Broeder mij zulks te willen zeggen en met deszelfs goeden raad te ondersteunen, wijl ik wellicht nog niet ten eenenmale met alle de gebruiken en gewoonten van dit land bekend ben.

Het zoude ook mogelijk kunnen zijn, dat de Engelschen den een of ander herwaarts hadden gezonden om van ons kwaad te stoken en ons in een hatelijk daglicht te plaatsen, wijl zij waarschijnlijk wangunstig zijn over de goede vriendschap en verstandhouding, welke er tusschen ons en de vorsten alhier bestaan. Indien dit het geval mocht zijn, dan ben ik verzekerd, dat de tijd, Broeder, ten duidelijkste zal overtuigen, dat zij zich van leugen en misleiding hebben bediend.

Ik hoop slechts op de spoedige terugkomst der zendelingen, waarnaar ik dag en nacht verlang. Intusschen verzoek ik, Broeder, mij deszelfs gedachten en goeden raad te willen mededeelen of Broeder niet goed oordeelt, dat ik mij vooreerst naar Banjoewangi begeve, zullende ik alsdan met de zendelingen, wanneer ik dezelve op zee ontmoet, herwaarts terugkeeren, doch zoo niet, dan zal ik hunne komst op Banjoewangi afwachten en van daar aan Broeder schrijven, wijl ik reeds zoo lang hier ben en ziekelijk ben; en het wederom zoude kunnen gebeuren, dat mijne medicijnen opraakten, als wanneer ik mij in de uiterste verlegenheid zou bevinden. Intusschen zal ik mij hieromtrent volkomen naar Broeders goeddunken schikken en verzoek dus mij stellig Uwe gedachten dienaangaande te willen mededeelen.

Bijl. 3 noot b bl. 379. Van het door Commissarissen-Generaal ontworpen contract luidde de aanhef namelijk aldus:

Nademaal Z. H. de Goestie Gedee Ngoera Pamatjoetan, het oppergezag voerende over het vorstendom Bali Badong aan Hunne Excellentien de Kommissarissen-Generaal, die in naam

van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg etc., etc., etc., het oppergebied in geheel Azië voeren (sic), door deszelfs gezanten heeft doen te kennen geven

Dat zij verlangde met de Hooge Regeering van Nederlandsch-Indie een verbond van onderlinge vrede en vriendschap te sluiten, en

Nademaal Hunne Excellentiën de Kommissarissen-Generaal voornoemd door den gezant Van den Broek hunne wederkeerige gezindheid tot het sluiten van zulk een verbond hebben verklaard,

Zoo is het dat de beide contracteerende partijen onderling zijn overeengekomen als volgt:

De artikelen waren in substantie van dezen inhoud:

1. Door partijen wordt «in den naam en in de tegenwoordigheid van den Almachtigen God, die Hemel en Aarde regeert» beloofd: «elkander eene wederzijdsche, oprechte en onverbreekelijke vriendschap, en om elkander met al hun vermogen bij te staan.»

2. Zij beloven «plechtiglijk, zich onderling niet te zullen benadeelen, op elkanders grondgebied geene schade te zullen toebrengen, maar alles aan te wenden, wat tot heil en voorspoed van beide landen en volkeren strekken kan.»

3. Heeft een van beide partijen iets van de andere noodig, dan beloven zij «elkandren, indien het in hun vermogen is, daarmede te zullen assisteeren, zonder aan een van beide kanten eenigen dwang daartoe te zullen bezigen, ten einde de wederzijdsche oprechte vriendschap daardoor niet te verbreken.»

4. C. C. G. G. «een ondubbeltzinnig blijk willende geven van hunne goede gezindheid», staan den Vorst toe dat Zijne onderdanen vrij in de havens van Java en Madoera mogen handeldrijven en geene meerdere rechten betalen dan van de meest bevoorrechte Inlandsche natie gevorderd wordt; daarentegen neemt de Vorst op zich, dat aan de Nederlandsche onderdanen alle hulp en bijstand tot het drijven van handel in zijne staten worden geschonken.

5. C. C. G. G. beloven den handel op Badong langs de meest gepaste middelen te beschermen en om daartoe verzocht wordende, den Vorst met levensbehoeften, speciaal rijst en zout te gerieven. Zijne Hoogheid daarentegen — hier komt de *pointe*, — «ten einde deze verstrekkingen geregeld zullen kunnen voortgang hebben, staat in dat geval toe, dat tot het opslaan en bergen van deze en andere goederen pakhuizen worden opgericht, waarvan het opzicht en de bewaring aan

een Nederlandschen ambtenaar en eenige gewapende manschappen zal worden opgedragen, onder zoodanige bepalingen, als nader zullen worden overeengekomen, waardoor het gezag van den Vorst van Bali Badong niet wordt benadeeld, en de Nederlandsche Regeering daarentegen weder wordt schadeloos gesteld voor de te maken onkosten."

6. C. C. G. G. beloven, «om daartoe verzocht zijnde, hare bemiddeling te verleenen ter verevening, van de geschillen, welke tusschen Zijne Hoogheid den Vorst van Badong en de andere Balische Vorsten zouden mogen ontstaan en alle hunne vermogen te zullen aanwenden, om die geschillen bij te leggen, terwijl zij in onverhoopt geval van het mislukken dier verevening aannemen, den Vorst van Badong in alle zijne rechtvaardige vorderingen en aanspraken met alle die middelen te zullen bijstaan, die in hunne macht zijn."

7. De Vorst belooft «zich in geene verbintenissen of in geene betrekking te stellen, noch eenige correspondentie te houden met eenige andere Europeesche natie dan de Nederlandsche."

8. Partijen zullen dit contract gestand doen «ten allen tijde zoo lang de Zon en de Maan aan het firmament staan, ten einde op de nakomelingschap tot in de laatste geslachten te kunnen overgaan."